

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від 25.08.2016 року
(протокол № 1)

ДИТЯЧА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

ПРОГРАМА

**вибіркової навчальної дисципліни
підготовки першого рівня вищої освіти**
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
(шифр і назва спеціальності)

**Бердянськ
2016 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, доцент С.М.Сергієнко

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету “16” червня 2016 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма вибіркової навчальної дисципліни Дитяча музична література складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр, галузі знань 01 Освіта, спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Предметом навчальної дисципліни є українське та зарубіжне музичне мистецтво для дітей у його історичному розвитку: від найдавніших часів до сучасного етапу.

Міждисциплінарні зв'язки: у результаті вивчення курсу «Дитяча музична література» використовуються, збагачуються, узагальнюються та доповнюються знання, вміння й навички студентів з таких навчальних дисциплін: «Практикум диригентсько-хорової підготовки», «Історія музики», «Аналіз музичних творів», «Методика викладання музичного мистецтва».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни “Дитяча музична література” є надання майбутнім вчителям музики знань в галузі історії української та зарубіжної дитячої музики в контексті світової художньої культури.

1.2. Основними завданнями дисципліни “Дитяча музична література” є:

- вивчення естетико-художніх закономірностей розвитку української та зарубіжної дитячої музики в контексті загального культурно-історичного процесу;
- визначення художніх принципів та основних етапів розвитку української та зарубіжної дитячої музичної культури;
- усвідомлення особливостей та жанрово-стильової специфіки дитячої музики;
- відпрацювання навичок художньо-педагогічного аналізу творів для дитячої аудиторії.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентостей:

ЗК 1. Соціальні та загальнокультурні.

Здатність до формування національної самосвідомості, соціальної відповідальності; додержання правових та етичних норм, правил культури поведінки у стосунках з людьми.

Здатність до збереження і примноження історичної спадщини, національних культурних традицій.

ФК 3. Музикознавча.

Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності музичного мистецтва, усвідомлювати його художньо-естетичну природу

ФК 9. Методична.

Здатність до відбору й доцільного використання педагогічного інструментарію, методів, форм, засобів навчання й виховання, планування освітнього процесу та прогнозування його наслідків і результатів.

Та демонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Володіти базовими знаннями з циклу гуманітарної підготовки, які сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості.

ПРН 4. Аналізувати головні тенденції розвитку українського народу, аргументувати свої погляди на його історію, культуру та сучасне суспільне життя, сприяти відродженню народних традицій та обрядів рідного краю.

ПРН 16. Виявляти обізнаність з історії української та зарубіжної музики, володіти спроможністю аналізувати різні зразки музичних творів, визначати їх стилістичну приналежність, давати вербальну характеристику різноманітним явищам музичного мистецтва.

ПРН 25. Володіти широким спектром принципів, методів, прийомів, засобів і технологій навчально-виховної роботи з дітьми різних вікових груп, оперативно визначати ступінь і глибину засвоєння учнями програмного матеріалу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС/ 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Жанрова характеристика дитячого фольклору.

Коло образів та музичні особливості дитячого фольклору. Роль дитячого фольклору у вихованні та пізнанні навколишнього світу.

Забавлянки. Утішки. Лічилки. Небилиці. Скоромовки. Чукикалки. Заклички. Казки.

Тема 2. Пісенний дитячий фольклор.

Музичні особливості дитячих фольклорних пісень. Колискові пісні. Тематика колискових пісень. Музичні особливості колискових пісень. Тематика новорічних пісень. Структура колядок та щедрівок. Музичний склад. Виконання колядок та щедрівок. Веснянки. Походження весняних обрядів і пісень. Класифікація веснянок. Виконання: спів і рухи. Зміст весняних танків і пісень. Форма. Мелодика. Ладова будова. Багатоголосся. Жартівливі пісні. Особливості тематики і текстів. Музичні особливості: танцювальність як жанрова основа жартівливих пісень.

Тема 3. Вокально-хорові твори українських композиторів класиків - дітям.

Народна пісня – джерело хорового мистецтва. Роль хорової обробки народних пісень у вихованні дітей. Вокально-хорові твори М. Лисенка, К.Стеценка, Я.Степового, М.Леонтовича.

Тема 4. Вокально-хорова музика для дітей зарубіжних композиторів Х Х- ХХІ ст.

Тематика вокально-хорових творів. Сильові особливості вокально-хорової музики для дітей

зарубіжних композиторів.

Тема 5. Українські композитори ХХ ст. – дітям.

Огляд вокальної творчості для дітей українських композиторів: А.Й. Кос – Анатольський, А. Д. Філліпенко, М.С.Завалішина, Ю.Г. Рожавська, М.В. Дремлюга, К.О. Мясков, В.М. Верменич, М.В. Кармінський, В.П. Шаповаленко. Характерні риси творчості. Аналіз і виконання голосом пісень шкільного репертуару (музична

форма вокально-хорових пісень, актуальність змісту творів, засоби музичної виразності).

Тема 6. Пісенно-хорова творчість для дітей шкільного віку українських композиторів II половини XX-XXIст.

Тематична різноманітність. Характерні риси творчості: Ж.Ю.Колодуб, Б.М.Фільц, Л.В.Дичко, І.Я. Кириліна, М.І.Чемберджи, Ю.В.Шевченко, А.В.Мігай. Аналіз та виконання пісень.

Тема 7. Доробок для дітей Р. Шумана.

Фортепіанні цикли: «Дитячі сцени», «Альбом для юнацтва». Аналіз. Гра.

Тема 8. Доробок для дітей П.Чайковського.

Фортепіанний цикл «Дитячий альбом». Аналіз. Гра.

Тема 9. Доробок для дітей М. Мусоргського.

Історія написання та аналіз фортепіанного циклу «Картинки з виставки»)

Тема 10. Фортепіанна музика для дітей українських композиторів.

Цикл В.Косенко «24 дитячі п'єси для фортепіано». Фортепіанний цикл Ж.Колодуб «Снігова королева». Аналіз. Гра.

Тема 11. Загальна характеристика дитячої творчості С. Прокоф'єва. Симфонічна казка «Петрик і Вовк».

Мета створення симфонічної казки. Виконавський склад (симфонічний оркестр та читець-ведучий). Сюжет і музична характеристика персонажів. Лейтмотив. Лейттебр.

Тема 12. Загальна характеристика музичної творчості для дітей Д.Кабалевського.

Тріада концертів присвячених молоді.

Тема 13. Дитяча оперна творчість М. Лисенко.

Дитячі опери: «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима та весна». Історія створення дитячих опер-казок М. Лисенка. Зміст казок. Використання українських народних пісень для музичної характеристики персонажів.

Тема 14. Дитяча оперна творчість Б.Бріттена.

Загальна характеристика творчості Б.Бріттена. Дитяча оперна тематика. Аналіз опери «Сажотрус». Особливості постановки.

Тема 15. Сучасні музичні вистави для дітей.

Дитячі казкові спектаклі. Опера Р.Бойко «Пісенька в лісі». Опера М. Завалішиної «Якщо друзі є». Опера А. Д. Філіпенка «У зеленому саду». Музична казка «Де ж Сонечко живе?». Музична інсценізація «Казка про нерозумне Мишеня». Балет К.М'яскова «Казки про веселого Метелика». Музична казка «Казка про флюгер» муз.В.Дьяченко, сценарій О. і Н.Яшиних. Опера Антоніо Спалавеккіа «Попелюшка». Музична вистава «Танок казок» муз. Є.Жарковського сл. Богомазова.

3. Рекомендована література

Базова

1. Аверьянова, О.И. Отечественная музыкальная литература XX века. [Текст]: учебник для детских музыкальных школ: четвертый год обучения /О.И. Аверьянова. - М.: Музыка, 2007. - 254 с.
2. Андрос Н. Українська хорова література (радянський період) [Текст]: навч. посіб. [У двох т.] - Т. 1. /Н. Андрос, В. Дженков, Н. Семененко. – К.: Музична Україна, 1985. – 99 с.
3. Архимович Л. Українська класична опера [Текст]: монографія /Л. Архимович. - К.: Держ. Вид-во образотворчого мистецтва та музичної літератури, 1957. – 310 с.
4. Гадалова І.М. Методика викладання музики у початкових класах / І.М. Гадалова. - К.: ІСДО, 1994. - 186 с.
5. Довженок Г. В. Український дитячий фольклор / Г. В. Довженок. - К. : Наукова думка, 1984. - С. 38-39.
6. Довженок Г. В. Українські народні колискові пісні та забавлянки / Г. В. Довженок, К. М. Луганська // Дитячий фольклор. - К. : Наукова думка, 1985. - С. 36-37.
7. Козицький П. Творчість Миколи Леонтовича / П. Козицький. - Музыка, 1923. - Ч. 1. - С. 10-11.
8. История зарубежной музыки. XX век. [Текст]: учебное пособие для вузов /Н.А. Гаврилова [и др.]; отв. ред. Н.А. Гаврилова. - М.: Музыка, 2007. - 572 с.
9. История зарубежной музыки. Вып. 6: Начало XX века - середина XX века. [Текст]: Учебник для музыкальных вузов /Ред.-сост. В.В. Смирнов. - СПб.: Композитор, 2001. - 630 с.
10. История музыки народов СССР: В 5 т. [Текст]: энциклопедический довідник /Отв. ред. Ю. Келдыш. — М.: Сов. композитор, 1970 - 1974.
11. Історія української радянської музики. [Текст]: учб. посіб. /Редкол.: О. Зінькевич, І. Ляшенко та ін.]. – К.: Музична Україна, 1990. – 294 с.
12. Козлова, Н.П. Русская музыкальная литература. [Текст]: учебник для детских музыкальных школ: третий год обучения /Н.П. Козлова. - М.: Музыка, 2007. - 223 с.
13. Печорська Е.П. Уроки музики в початкових класах / Е.П. Печорська. - К.: Либідь, 2001. - 142 с.
14. Розповіді про композиторів [Текст]: навчальний посібник //Під ред. Я. Якуб'яка. - К.: Видавництво «Музична Україна», 1994. – 80 с.
15. Сучасне музичне мистецтво. [Текст]: підручник /Упоряд. Г.Ф. Пономарьова, В.М. Бескорса, О.О. Цурканова –Х.: видавець Захарченко С.М., 2012. – 248 с.
16. Українська музична культура. [Текст]: навч. посібник /Л.О. Кияновська. – К.: ДМЦНЗКМ, 2002. – 178 с.

Допоміжна

1. Архимович Л. М. Лисенко. Життя і творчість [Текст]: музикознавча праця /Л. Архимович, М. Гордійчук. – 3-є вид., доп. і перероб. – К. : Муз. Україна, 1992. – 256 с.

2. Бас Л. Розповіді про композиторів [Текст]: навчальний посібник /Бас Л. К.: Музична Україна, 1977 – 120 с.
3. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування / Г. Булашев. - К. : Довіра, 1993. - С. 11-14.
- 5.
6. Гиленсон Б.А. История зарубежной музыки конца XIX в. - начала XX в. [Текст]: Практикум: учебное пособие для вузов /Б.А.Гиленсон. - М.: Академия, 2006. - 221 с.
7. Королюк Н. Корифеї української хорової культури XX ст. [Текст]: монографія /Н. Королюк. – К.: Муз. Україна, 1994. – 288 с.
8. Грінченко М. Історія української музики. [Текст]: музикознавча праця /М. Грінченко - К.: Спілка, 1922. – 134 с.
9. Гринчук І. Інноваційні методики організації слухання музики школярами: системний підхід до розробки та впровадження / І.Гринчук // Наукові записки Тернопільського держ. пе-даг. ун-ту. Серія: педагогіка. Вип.2. — Тернопіль, 2004.
- 10.Гринчук І. Інноваційний підхід до організації слухання музики / Г Гринчук // Мистецтво та освіта. — 2004. — № 4.
- 11.Гуревич Е.Л. История зарубежной музыки. [Текст]: Популярны лекции: Для студентов высш. и сред. пед. учеб. заведений. - М.: Академия, 1999. - 320 с.
12. Ділецький М. Граматика музикальна. [Текст]: навч. посіб. /М. Ділецький; підг. до друку О.С. Цалай-Якименко. – К.: Б.в., 1970. – 109 с.
13. Корній Л. Історія української музичної культури. [Текст]: підручник /Лідія Корній, Богдан Сюта. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. – 736 с.
14. Левик Б. История зарубежной музыки [Текст]: учебное пособие / Б. Левик. - Вып. 2. - М.: Музыка – 1980. - 277 с.
15. Луговенко В. Українська хорова література [Текст]: навч. посіб. /В. Луговенко, Н. Ніколаєва. – К.: Муз. Україна, 1985. – 62 с.
16. Музыкальная литература зарубежных стран [Текст]: учебное пособие /Сост. В.С. Галацкая. - Вып. 1. - М.: Музыка, 2002. - 350 с.
17. Музыкальная литература зарубежных стран [Текст]: учебное пособие для муз. училищ /Г. Жданова, И. Молчанова, И. Охалова. - Вып. 2. - М.: Музыка, 2002. – 414 с.
18. Музыкальная энциклопедия в 6-и томах. [Текст]: энциклопедия - М., 1973-1976.
19. Опанасець І. Урок-концерт, присвячений музиці П. І. Чайковського /І.Опанасець // Початкова школа. — 2001. — № 6.
20. Орфєєв С. М. Леонтович і українська народна пісня [Текст]: монографія /С. Орфєєв. – К.: Муз. Україна, 1981. – 75 с.
21. Печерська Е., Полтавцева Т. Музичні ігри — осередок виховання дружніх стосунків у колективі / Е.Печерська, Т.Полтавцева // Початкова школа. — 2003. — № 5.

22. Поставна А. Обробки українських народних пісень Л. Ревуцького - етапи на шляху до його другої симфонії [Текст]: стаття /А. Поставна //Укр. музикознавство. –Вип. 7. – К.: Музична Україна, 1972. – С. 12-24.

4. **Методи навчання:**

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження), практичні (практичні роботи, дослідні роботи), інтерактивні, написання есе.

5. **Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік**

6. **Система оцінювання**

В процесі вивчення предмету контроль передбачає як перевірку знання теоретичного матеріалу, так і засвоєння музичних творів. Традиційними формами контролю залишаються музична вікторина, теоретичне опитування (як усно, так і письмово), тестування, аналіз твору за інструментом, а також виконання на фортепіано (голосом) окремих музичних тем. Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BС (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FХ (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. **Додаткова інформація** _____

